

II. İzzeddin Keykâvus (1246-1279)

Moğol Gölgesinde Bir Selçuklu Sultanı

BATUHAN TAŞKIN

Batuhan TAŞKIN

İstanbul’da doğdu. İlköğretim ve lise eğitimlerini İstanbul’da tamamladı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tarih Bölümü’nden birincilikle mezun oldu. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Kasımpaşa Anadolu Lisesi ve Kabataş Ticaret Lisesi’nde Tarih Öğretmeni olarak görev yaptı. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı bünyesinde tezli yüksek lisans programına başladı. Türk Tarih Kurumu bursiyeri olarak Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Usta danışmanlığında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Bu süreçte Marmara, Yıldız Teknik, ODTÜ, Boğaziçi, Bilkent gibi üniversitelerde ve Bonn Kölelik Araştırmaları Merkezi bünyesinde çeşitli bildiriler sundu. Hâlihazırda Tarih öğretmenliği yapmakla birlikte İstanbul Üniversitesi Sosyoloji bölümünde ikinci lisans eğitimini almaktadır. Yazarın kaleme aldığı diğer eserler şu şekildedir:

İssız Şehir (Hayal Yayınları – Şiir 2022)

Esaretin Diplomasisi (Bilge Kültür Sanat Yayınları –Araştırma 2025)

Türk vatanının bağımsızlığı, birliği ve
ebedî varlığı için canlarını feda eden tüm kahraman
şehitlerimizin aziz hatırasına ithafen...

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TAHTA GİDEN SÜREÇ: ÇOCUKLUK, AİLE VE MELİKLİK	29
1.1. Hanedanın İç Dünyası: Aile, Saray ve Çocukluk Yılları	29
1.2. Bir Melikin Yetiştirilmesi: Eğitim ve Hocalar	31
2. SULTANLIĞIN İLK YILLARI (1246-1254)	32
2.1. Saltanatın Başlangıcı: Cülus, Saray Dengeleri ve Şemseddin İsfahani'nin Yükselişi	32
2.2. Melik Rükneddin Kılıç Arslan'ın Moğolistan Seyahati	39
2.3. Türk Ahmed İsyanı ve Uç Türkmenlerinin Hareketlenmesi	40
2.4. Sultan Rükneddin'in Saltanatının İlanı	42
2.5. Celâleddin Karatay'ın Hakemliği: Ortak Saltanat Düzeninin Kurulması	48
2.6. Devlet Erkânındaki Rekabet ve Uç Bölgesinde Türkmen Hareketleri	50
2.7. Altın Orda ile Diplomasi: Karatay-Batu Han Elçilikleri	51
2.8. Karatay'ın Ölümü ve Kardeşler Arasında Yeni Bir Kriz	53

İKİNCİ BÖLÜM

1. İKİNCİ TEK SALTANAT: MOĞOL BASKISININ DERİNLEŞMESİ (1254-1256)	57
1.1. Sultan Alâeddin'in Moğolistan Seyahati ve Ölümü	57
1.2. Sultan İzzeddin'in Yeniden Tek Başına Tahta Çıkışı	59
1.3. Batu Han'ın Huzuruna Çıkan Heyet	64
1.4. Ağaçeri Ayaklanması ve Türkmenlerin İsyanı	68
1.5. 1256 Sultan Hanı Savaşı: Anadolu'da Moğol Kırılması	70
1.6. Sultan İzzeddin'in İznik'e Sığınışı ve Sultan Rükneddin'in Tahta Çıkışı	78

2. İKİYE BÖLÜNEN ANADOLU: İLHANLI GÖLGESİNDE GÜÇ PAYLAŞIMI	85
2.1. İznik Desteğiyle Tahtın Yeniden Ele Geçirilmesi	85
2.2. Hülâgû Han'ın Yarlğı ve İki Sultanlı Düzen	88
2.3. İlhanlı Otoritesinin Pekişmesi ve Suriye Seferi	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. ANADOLU'YU YENİDEN BİRLEŞTİRME MÜCADELESİ	97
1.1. Konya'dan Ayrılış ve Kubâdâbâd Süreci	97
1.2. Sultan Baybars ile İttifakın Gölgesinde Konstantinapolis'e Gidiş	101
1.3. Altun-Aba Savaşı ve Moğol Hâkimiyetinin Kesinleşmesi	105
2. KIRIM'A UZANAN SÜRGÜN YILLARI	108
2.1. Mikhael Palaiologos ile Siyasi Dostluk	108
2.2. Altın Orda-Memlûk-Bizans Üçgeninde Yeni Dengeler	110
2.3. Balkanlarda Türk Yerleşimleri ve Gagauzlar	121
2.4. Kırım'daki Yaşamı	126

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1. BİR SULTANI ANLAMAK: ÖLÜMÜ, ŞAHSİYETİ VE TARİHTEKİ YERİ	135
1.1. Sultan İzzeddin'in Ölümü	135
1.2. Kişiliğinin Psikolojik Açıdan Değerlendirilmesi	139
1.3. Sultan İzzeddin'in Dinî Kimliği ve Hristiyanlık Tartışmaları	146
1.4. Tarihsel Önemi	152
SONUÇ	155
KRONOLOJİ	157
KAYNAKÇA	161
EKLER	175
DİZİN	179

ÖN SÖZ

Selçuklular, kurdukları devletler ve uyguladıkları iskân politikaları neticesinde Türk tarihinin seyrini değiştiren hanelardan biri olmuşlardır. Özellikle Anadolu'ya yönlendirilen Türkmen kitleleri sayesinde bu coğrafyanın Türkleşme süreci hız kazanmış, Türkiye Selçukluları kısa sürede Anadolu'nun en güçlü siyasi gücü hâline gelmiştir. Ancak XIII. yüzyılın ortalarından itibaren Anadolu, Moğol istilasının meydana getirdiği siyasi ve askeri baskıyla karşı karşıya kalmıştır. 1243 yılında gerçekleşen Köseadağ Savaşı sonrasında Türkiye Selçukluları, uzun yıllar devam edecek olan Moğol hâkimiyeti altında varlığını sürdürmek zorunda kalmıştır.

Böyle bir çalkantılı dönemde tahta çıkan Sultan II. İzzeddin Keykâvus, Türkiye Selçuklu tarihinin en dikkat çekici ve en tartışmalı hükümdarlarından biri olmuştur. Moğol tahakkümüne karşı yürüttüğü mücadele, kardeşi Rükneddin Kılıç Arslan ile girdiği iktidar mücadelesi, Memlûklerle ittifak çabası, Bizans'a uzanan sürgün hayatı ve şahsiyetine dair tartışmalar, Sultan İzzeddin'i anlaşılması gereken tarihi bir figür hâline getirmektedir. Buna rağmen Türkiye'de Sultan İzzeddin'le alakalı müstakil çalışmaların son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum söz konusu eserin kaleme alınmasındaki temel motivasyonlardan birini oluşturmuştur.

Son yıllarda tarihi dizi ve filmler aracılığıyla Orta Çağ ve Selçuklu tarihine yönelik ilginin artması sevindirici olmanın yanı sıra beraberinde çeşitli yanlış bilgilerin ve tarihi gerçeklikten uzak yorumların yayılmasına da zemin hazırlamıştır. Bu çalışma hem Türkiye Selçuklularının Moğollarla olan ilişkilerini tarihi kaynaklar ışığında değerlendirmek hem de Sultan İzzeddin'in hayatını bütün yönleriyle ele almak amacıyla hazırlanmıştır.

Lisans eğitimimin son yılında taslağını oluşturmaya başladığım bu çalışma, yıllar içerisinde yapılan okumalar, araştırmalar ve değerlendirmeler neticesinde bugünkü hâline ulaşmıştır. Eserde Sultan İzzeddin'in tahta çıkışından itibaren Moğollara ve kardeşi Rükneddin Kılıç Arslan'a karşı yürüttüğü mücadele, devlet adamları arasındaki siyasi çekişmeler, Türkiye Selçuklularının yıkılış sürecinin ilk aşamaları ve Sultan İzzeddin'in şahsiyetinin şekillenmesinde etkili olan psikolojik unsurlar ele alınmıştır. Çalışmada başta dönem kaynakları olmak üzere yerli ve yabancı araştırmalar bir arada değerlendirilmiştir. Aynı zamanda yalnızca siyasi olayları aktarmak yerine, Sultan İzzeddin'in insani yönlerinin de anlaşılması hedeflenmiştir. Zira tarihte önemli yer edinmiş şahsiyetlerin başarılarını ya da başarısızlıklarını şekillendiren şartlarla birlikte değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum. Bu eserle hem akademik literatüre bir katkı sunmayı hem de tarihe ilgi duyan genel okuyucu kitlesine ulaşabilmeyi amaçladığımı da belirtmek isterim.

Yazım sürecinde desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli annem Seçil Taşkın ve babam Erdem Taşkın'a müteşekkirim. Eser hakkında değerli fikirlerini paylaşan ve son okumasını yapan sevgili dostum, tarihçi-yazar Ali Can Efe'ye ayrıca teşekkür ederim. Son olarak bu çalışmanın kitaplaşma sürecine öncülük eden Adnan Mecid Yüksel beyefendi başta olmak üzere Bilge Kültür Sanat Yayınları ailesine hürmetlerimle.

Tarih yazmanın, tarih yapmak kadar önemli olduğuna inanıyorum. Geçmişin doğru anlaşılması ve gelecek nesillere aktarılması, tarihçiler için bir sorumluluktur. Bu eserin Türk tarihçiliğine katkı sağlamasını ve tarihe gönül vermiş okuyucularla buluşmasını temenni ediyorum.

Mayıs, 2026
Batuhan Taşkın

GİRİŞ

1040 Dandanakan Savaşı¹ sonrasında itibaren uygulanan Türkmen Politikasını iki safha şeklinde incelememiz mümkündür. İlk safhası yerleşik hayata geçmemiş olan Türkmenleri Bizans sınırına yönlendirerek burada asıl Selçuklu ordusu gelene kadar Bizans'ın askeri gücünü zayıflatmak ve Türkmenlerin ganimet elde etmesini sağlamak olarak nitelendirebilirken; ikinci safhasını ise 26 Ağustos 1071 Malazgirt Zaferi sonrası Sultan Alp Arslan'ın Türkmenlere, Anadolu'ya yerleşme emri vermesiyle hızlıca göçler yaşanmıştır. Böylelikle bahsedilen coğrafyanın Türkleşmesi başlamıştır.² Anadolu'ya kısa süre içinde gelen ve fethettiği coğrafyalara yerleşen Türkmenler, yeni elde ettikleri topraklarda kendilerine ait beylikler kurmuşlardır. Anadolu'da ilk Türk Beylikleri Dönemi denilen safha oluşmuş, fethedilen bölgeler hızla Türkleşmiştir.

Anadolu'da Türkmen hareketliliğinin hızla sürdüğü bir dönemde, 1073 yılında Karahanlılar üzerine düzenlediği Doğu Seferi sırasında uğradığı suikast sonucu hayatını kaybeden Sultan Alp Arslan, 1064 yılında Dih-i Nemek Savaşı'nda bertaraf ettiği

- 1 Selçukluların, Tuğrul ve Çağrı Bey önderliğinde Gaznelilere karşı verdikleri bağımsızlık mücadelesinin önemli evresidir. Bu savaş sonrasında Selçuklular bağımsız bir devlet kurmuşlar ve ilerleyen süreçlerde de İran, Anadolu ve Bilâdüşşam gibi coğrafyalara ulaşmışlardır. Dandanakan Savaşı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan Merçil, *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilât ve Kültür*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 32; Hamdullâh Müstevfî Kazvîni, *Târih-i Güzide (Zikr-i Padişâhân-i Selçukiân)*, çev. Erkan Göksu, (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2015), 125; Cihan Piyadeoğlu, *Çağrı Bey*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2017), 88.
- 2 Ali Sevim, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 85; Ahmet Ateş, *Türkmen Anarşizm*, (İstanbul: Öteki Yayınevi, 2016), 55; Alexander Daniel Beihammer, *Bizans ve Müslüman Türk Anadolu'nun Doğuşu (1040-1130)*, çev. Tarık Özbek, (Ankara: Koyu Siyah Yayınları, 2022), 122.